

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS HAJDUMEGYEI FÜGGETLENSÉGI PÁRT HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Előfizetési árak:		Vidékre küldve:	
Helyben.			
Egy évre	10 kor. — 5ll.	Egy évre	12 kor. — 5ll.
Fél évre	5	Fél évre	6 . . . . .
Negyed évre	2	Negyed évre	4 . . . . .
Egy óra	1	Egy óra	1 . . . . .
Egyösszám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK IÁNOS.**

Felelős szerkesztő: **IFJ. MÓRICZ PÁL.**

Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:

Hat hasábos petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelenő hirdetések jutányosan. — Apró hirdetés minden szó 4 fillér.

Vértanuk napján.

(Ima 1902. Okt. 6.)

Irta: **Bartha Mór** gacsáji ref. lelkész.

Alig mult el még a Kegyelet magasztos nemzeti ünnepe drága Hazánk üdvössége a „Szabadság, Egyenlőség és Testvériség”-ben Megváltója születésének százados évfordulója alkalmából: ime ismét összegyűjtött a kegyelet érzése, hogy áldozunk nemzeti vértanuk emlékének kivégeztetésök ötvenharmadik évforduló napján, dicsőítve Téged Magyarok-Istene! a ki szomorú történetek által is kézen fogva vezet minket a honszerem szent erényének vallására, dicső, elenyészhetetlen példányokat állítván elébünk, akiknek életük sem volt drága e Hazá és nemzet megtartása és üdv megszerszeréseért; akik, ha elnem hullottak véres harcmezőkön: erőszakos halál elszenvetésével dicsőített meg őket s avattad és emelted fel a Nemzetet és Hazát Megváltó dicsők fénykörébe.

Bölcs és szerető Atyja az embervilágnak! . . . Különböző nyelvek, szín és életfoglalkozás szerint, különböző nemzetek és társadalmakká különített ugyan embergyermekidet, hogy mindenik a maga hajlama s módja szerint munkálja önboldogságát; egyszersmind készítse magát folyton léte végcéljára, a tökéletességben álló istenországra. Meghagytad azonban, mindenikben az emberi ösjog tudatát, hogy, mint mindnyájan a Te gyermekid, érezzék is át az egyenlőség, testvériség egyesítő közösségét és az ember-szabadság nagy gondolatától áthatva, mint szabad nemzeti s független államot alkotó elemek, fokozatosan emelkedjenek, önmagukon isteniképed megbecsülése és méltó viselésével Hozzád közelebb és közelebb, amíg elérkeznek az egyetemesen boldogító „egy akol és egy pásztor” szent valóságához, amikor megszűnnek az elkülönítő törekvések, leomlanak a válaszfalak ember és ember közt, amikor leszesz Te nagy minden mindekben — Örök Tökéletesség!

De az ember nem becsülte meg boldogító intézkedésedet, sőt elszakadt Tőled — Atyjától s emberi méltósága legjellemzőbb és legbecesebb kincsét — a szabadakaratot hálátlanul használta: „csinált önmagának bálványokat emberekből, akiket urrá tett maga felett s ezek önző érdek szolgálatába adta magát . . . elvesztette józan ítéletét, emberi méltóságát, boldogságát s meggyilkolta Hozzád visszavezető jobbait, prófétáit is.

Megszánta atyai jóságod, habár maga okozta magának, az ember szomorú sorsát s elküldötted Megváltó Fiadat, kiben megtestesítetted önkényedet, hogy emelje ki a fertőből, szabadítsa ki a szolgálatházából a nyomorultakat s gyűjtse magasztos életpéldájával — szentcélu társadalmá és állítsa vissza a lélek tisztaságával fénylő, szabadon gyakorolt jó cselekedetekben, békés, boldog istenországgá az emberiséget.

S óh mily boldog is volt az a Krisztust követő első társadalom, melyben a közszeretet, egyenlőség és testvériség érzése valósult meg s az önzésen felülemelkedő közérdek volt a cselekedetek irányzója.

Am az ember, mindig csak az ember ronthatja le e földön az emberi üdvösség szent tömplomát. Miként meggyilkolták szabadító Krisztusodat: akkiért lerombolták az Ötkövetők példány társadalmát is s azóta már szinte két évezreden át folytatja e gyilkosságot azok ellen, kiket a Krisztus nyomdokát követni, az emberiség szabadtására időnként elküldesz.

A mi Hazánk és Nemzetünknek is kijutott már ezredév óta e köznyomoruságból és pedig szörnyen kijutott gyermekei visszavonása által — belőlről, idegen nemzetek fiai által — kívülről áradt az reá; mignem szabadsága és függetlensége végképp elvesztésével rendkívül keményen megfenyegette — észretéritetted, hogy megismerje, miként csak azon szent erények visszaállítása és önzetlen áldozatok áran és gyakorlásával lehet csak méltó pártfogoltad s élvezheti áldásodat.

Fel is indítottad óh Nemzetünk Édes Atyja a Magyar nemzetet ismét és ismét, szabadsága és függetlensége visszaszerzésére.

Fájdalom! . . . a meghasonlás s még olykor árulás is, ismét és ismét meghiusította a szent törekvéseket. Nem fáradt ki azonban szabadító aka-

rata irántunk, hanem a művelt nemzetek hason törekvéseiből is ösztönzéssel újra és újra hajtottad a magasztos cél, a tökély felé. Mert óh tökéletesség Istene, csak az az ember lehet méltó fiad, csak az a nemzet választott néped, aki és amely a szabadság-érzetben felemelt fővel hordozhatja képedet s egyenlősítő és testvériesítő alkotmánygyal mintegy isteni nagy család kinyomatává teszi hazai társadalmát, melynek minden tagját a honfiúi érzés kapcsolja és alkotja — Alammá.

Megértettük uram jóságos és tökéletes akaratodat, átláttuk, hogy a sötétség szelleme, a középkor kiváltságokban elkülönítő állam szervezete megszagattja a Haza egységét s távol tart a közboldogság menyországtól, leromboltuk azért a Te szent neveddel visszaelő abszolút hatalom büszke trónját és az ezt önző érdekből szolgálva támogató hűbériséget s romjaikon felállítottuk az egyenlőség, testvériség és szabadság Krisztusod elvei szerint hozott 1848-iki törvények szentesített alapján a modern Magyarországot. És ez a Haza és ez a Nemzet visszatért Hozzád és áldotta nevedet a felélesztett reményért, hogy immár boldog ismét, minden tagja nyelv, faj, valláskülömbőség nélkül egynek érzendi magát és nem lesz más kultusza, mint az önzetlen hazafiság, a melyben szereti önmagát és imád Téged közboldogságban áldó istenét.

Am a Sátán megirigyelte s ellenszegült isteni jóságod ember társadalmi tökélyre irányzó tényének, kibocsátotta önző érdekl magához fűzött szolga lelkeit, a népszabadság és közember jogok örök ellenségeit, az uralgó hatalmat és félrevezetett nemzetiségeket, melyek megtámadták e Hazát, Nemzetet s háboru lángjával perzselték fel a megindult boldogságot s kiirtani akarták a magyart a nemzetek sorából is, melynek pedig ehez évezred véráldozatai folytán volt joga. De a magyar nemzet nem akart meghalni, felkelt, hogy megvédje ujjászületését, szabadságát, függetlenségét, állami egysége biztosítékát magukban hordó szentesített törvényeit s dicsőséges győzelmeket aratott az ekéjétől, műhelyéből, az iskolai padokból szerető anyai és menyasszonyi keblekről önmagát a Hon szerelméért és

minden előtt a Haza védelméért le-
szakított, fegyver kezelésben járattan
ujonc s honvéd s üzte maga előtt a
támadó hatalom zsoldosait s ránk
uszított lázadóit, e szent földből ki
a Hon határra. A szabadság égi nem-
tője csudákat művelt lángoló lelkesed-
ésre gyújtott népedben óh magyarok
istene! vezéreket teremtett élére s a
világ egyik legnagyobb hatalmasságát
kellett a Sátánnak felidéznie, hogy ki-
csavarja a győzelmes fegyvereket ke-
zünkből, megsemmisítse a jog felkel-
tett szent haragjának, a hitszegéssel
kierőszakolt forradalomnak, szabadság
harcunknak vívmányait, hogy szolgál-
ságba taszítsa ismét e Nemzetet, hon-
talan földönfutókká legjobbait, akikre
itt hon halál, vagy a halálnál is kino-
sabb rabélet várt! S óh a diadalmos
küzdelmek vezérei, akik száz csaták s
ezer veszély közt néztek szembe a
fegyver halállal, azokat gyalázatos ha-
lállal — bitón végeztette ki a gyáva
bosszuállás.

De Te igazügy istene! megerősít-
tetted lelküket, hogy miként szent fiad
a keresztben, ők is a bitón megtudja-
nak s megtudtak halni szent ügyük
tudatában bátran, dicsőn, mert hon-
szereimes nagy lelküket a kereszt meg-
szentelt fényében látta ragyogni akkor
e Nemzet és látja ragyogni ma is di-
csőülten az aradi kálvárián és örökké,
amíg szabad magyar él e földön.

53 év óta nyugosznak már a ki-
szenvedettek az édes anyai föld porai-
ban elvegyülve, nagy lelküket a sza-
badtság vértanui koronájával ékesítve
felvitted magadhoz, szent Fiadhoz job-
bodra ültetted, óh nagy érdemeket
méltán jutalmazó örök igazság! Mi is
e dicső példányoknak, a mikor hálás
kegyelettel áldozunk ez emléknapon,
kérünk téged: önts belénk hozzájuk
méltó fogyhatlan lelkesedést. Szeressük
mi is a szent szabadságot, az egyet-
len Magyar Hazát úgy, miként ők
szerették s tudjunk ha kell szent esz-
ményeinkért csatatéren vagy vértanuk-
ként meghalni és miként ők a mi nem-
zeti szentjeink, vagy az igazság ama
köz vértanuja, Jézus Krisztus, kit az
emberiség megváltására önmagad kül-
döttél és adtál a legmagasztosabb kö-
telességek betöltésére buzdító örök pél-
dányul — Miatyánk ki vagy stb. Ámen.

Dobra került falu.

(Hogy lesznek földönfutóvá az Álmosd
községi magyarok?)

Álmosd község Debreczenhez nem na-
gyon messze fekszik, és derék magyar népe
ösmert előttünk, azért megdöbbenve, rész-
véttel adjuk az alábbi részletes tudósítást,
mely a Hazánk-ban jelent meg s melyben a
nevezett ujság kiküldött tudósítója, arról szá-
mol be, hogy a törzsökös magyar község lakos-

sága miként lesz földönfutóvá. Igy hangzik
e szomorú tudósítás:

Bihar vármegyének a határszélén fek-
szik egy régi község, amely az eredetét az
Árpád-házi királyoktól származtatja: a neve
Álmosd. Amily ismeretlenül állt a mai
napig ez a kis község, oly jelentős és neve-
zetes szerepet játszott egykor Biharmegye
életében, a mult század első felében. Ebben
a kis, terjedelmes, szétterült faluban laktak
Biharmegye első családjai: a Zayak,
Kölcseyek, Kazinczyak, Fráterek, Gulácsiak,
Miskolczyak, az Ivánkák, a híres szeptemvir
Pécys s nemcsak Bihar vármegyének a sor-
sát döntötték itt el, hanem nagyon sokszor,
nagyon is jelentős és irányító szó hangzott
el innen az egész országba. A régi dicsőség-
nek s vitéz eleinknek e kis fészke fölött
nemsokára megszólal a végrehajtó dobja s
földönfutóvá tesz s z á z h e t v e n családot
s azzal egy 2200 lelket számláló községet.
Semmi más nem lesz ez a zene, mint a
mult folytatása a jelenben... Mert ma
azokban a régi kuriákban, melyekben nem-
zeti emelkedésünknek az említett fényes ne-
vei laktak valaha, idegen járja a termeket s
idegen az ur azok felett. Az egykori sze-
gény felszabadult jobbágyok és szellérnépek
is földes uraik sorsára jutnak s mintha a
végzet következetes akarna lenni a munká-
jában, az ő házikójuk s nehezen szerzett
földjük is, mint hajdani uraiké, idegen bir-
toka lesz. Pedig semmi más büne nem volt e
népnek, minthogy ő is érvényesíteni akarta
azt a jogot, amivel mindenki él, hogy va-
gyont gyűjtsön, azt a földet akarta szabad
birtokába venni munkával s törvényes uton,
amit már eleik, apáik, mint jobbágyok mű-
veltek és gondoztak. De haszontalan volt
minden igyekezet, haszontalan volt a törek-
vés, az akarat és a szorgalom, csupán azért
mert ez a nép nem ismeri a betűt s az ab-
ból összerótt írást. Ma nincs Álmosd köz-
ségben nyugodt lélek, nem csendes többé
az éjszaka, megzavarja azt egy egész falu
tépelődő, háborgó lelkének borongó sóhaja.
A tönkretett nép ügyéről kiküldött tudósi-
tónknak a következő értesítései számol-
nak be:

(A föld.)

Álmosd község egész határa és kör-
nyéke nagyobb birtokokból áll. A népnek
nagyon kevés föld jutott, azelőtt az egész
község jobbágy és szellér volt. Mikor kihir-
dették a jobbágyok eltörlését, ugyanazok a
viszonyok maradtak fenn, amik azelőtt vol-
tak, szabad volt ugyan a nép, de nem volt
földje, nem volt, amin dolgozzék. Továbbra
is az uraságok szolgálatában maradtak s
amit napszámból, vagy béreskedésből össze-
tudtak kuporgatni, azon vettek házat, kisebb
terjedelmű földet és lábasjóságot. Am mai
napság is meg van kötve nekik a földszer-
zés lehetősége, mert akinek van már földje,
az nem kap feles földet, akinek pedig nincs,
az harmados kukoricza földet sem kap. Igy
az egész község, mintegy 2200 lakossal, ama
170 telkes gazda után él, amely a község
közirtokosságát képezi. Nagyon természetes,
hogy ily viszonyok között kapva kap a nép
azon az urasági birtokon, amely fölzsabadul,
eladásra kerül. Egy ily urasági birtok

földarabolása okozta most Álmosd község
bukását.

(A Zay birtok eladása.)

Álmosd község határában feküdt gróf
Zay Albertnek 1230 kis magyar hold terje-
delmü birtoka, katasztrális holdakban 845
hold és 577/1600 négyszögöl terjedelemben.
A gróf el akarta adni a birtokát s megbí-
zott egy budapesti ügynököt, hogy keressen
a földre vevőt. Igy került Álmosdra a gróf-
hoz Hegedüs Béla fővárosi ügyvéd, volt or-
szágos képviselő s a Magyar Színháznak
volt igazgatója, aki 109.930 forint vételár-
ban megvette a birtokot. Gróf Zay és He-
gedüs Béla között formális szerződés kötö-
tett, a végleges szerződést csak akorra
mondták ki, amikor Hegedüs a vételár első
felét, 55 000 forintot lefizette a grófnak. A
vételár első felének a határideje lejárt. He-
gedüs nem fizetett. Miután gróf Zaynak pénzre
volt szüksége, a követelést eladta enged-
ménynyel, amit később Hegedüs magához
váltott némi ráfizetéssel.

Miután Hegedüs a vételár másik felét
sem tudta a kikötött időre lefizetni, Zay
gróffal úgy egyezett meg, hogy a megvett
birtokot ő is eladja. Igy történt aztán, hogy
Álmosd község lakossága kapva-kapott a bir-
tok-teszten s 170-en egyetemesen
megvették az 1200 hold terjedelmű birtokot
ugyanazokkal a fizetési kötelezettségekkel,
mint amelyekkel azt Hegedüs megvette.

A lakosság Lestyán Adorján nagyvá-
radi (talán debreczeni? Szerk.) közjegyző
által készített meghatalmazással három ta-
got küldött ki a kebeléből, hogy azok járja-
nak el a birtokvételben. A három kiküldött
aztán megkötötte a szerződést Hegedüs Bé-
lával, úgy, hogy a szerződést maga Hege-
düs Béla készítette. A földvásárlás 1894-
ben történt. A vételár kifizetését úgy álla-
pították meg, hogy a vételár első felét a
nagyváradi takarékpénztárból felveendő köl-
csönrel fizetik ki. A vételár második felét
is kölcsönpénzzel akarták kifizetni, még pe-
dig úgy, hogy a közirtokosság, vagyis a
földvásárlók tulajdonát képező 600 hold
terjedelmű közlegelőre 32.000 forintot vesz-
nek fel, a megmaradt tartozást pedig a sa-
játjából fizeti meg a lakosság. A vételár
első felére felvett aztán a község a nagy-
váradi takarékpénztártól 55.000 forint tör-
lesztéses kölcsönt 5 és fél százalékos ka-
matra, melyből a kamatok levonásával 52.500
forintot kaptak, amelyet az utolsó krajczár-
rig átadtak Hegedüsnek. A vételár második
felével, 56.939 frttal adósak maradtak. He-
gedüsnek, illetve gróf Zaynak, amennyiben
ez követelése volt még a grófnak Hegedüs
Bélán. A második tartozást is ki akarták
fizetni, mint említettük, hogy a községi
közlegelőre 32.000 forint kölcsönt vesznek
fel a takarékpénztártól. A nagyváradi taka-
rékpénztár a kölcsönt megszavazta, de nem
folyósította, mert a közlegelő tulajdonosai
között két olyan részesedő akadt, aki nem
vett részt a földvásárlásban s azok nem
akarták a kölcsönt aláírni. Itt akadtak az-
tán meg a vételár kifizetésében. Erre a má-
sodik fizetésre aztán Hegedüs kötelezettsé-
get vállalt a falu részére s folyton biztatta
a lakosságot, hogy ő majd szerez pénzt;
de abból nem lett semmi, hanem Hegedüs-
nek egy újabb föld vásárlásából kifolyólag
a lakosság oly hinárba került, amelyből
most sehogysem tud kivergődni.

Megjegyezzük, hogy Hegedüs időköz-
ben kifizette a tartozását Zay grófnak s így
egyedül maradt, mint eladó a községgel
szemben.

(Hegedüs és Back.)

Időközben Hegedüs Béla újabb birtok-
vásárlásba keveredett, megvette Back Fü-

lőptől 360.000 forintot annak egyik vasmegegyei birtokát. Hegedüs ennel a birtoknál épp olyan fizetési zavarokkal küzdött, mint a Zay-felénél. Backnak sem tudott fizetni, de hogy mégis valami földet adjon a birtokra, átruházta Backra az álmosdiak 56.000 forintnyi tartozását. Innen kezdődik aztán a község igazi Odisseája.

(Backnak falu kell.)

Back Fülöp, amint átvette a tartozást, rögtön fölszólította a lakosságot, hogy fizesen. Természetesen, nem tudtak fizetni, miután nem kapták meg a második kölesönt. A falu meghatalmazottai erre szaladtak főhöz-fához kölesönért, azonban nem kaptak sehohol sem. Kérték, rimádkodtak Backnak, hogy engedjen határidőt a részlet lefizetésére, vagy maradjon ő meg hitelezőnek s a község évek múlva letörleszti a tartozást. Back azonban hajthatatlan maradt, bepörölte a 170 gazdat a budapesti VIII-ik kerületi járásbírósnál, amely a gazdákat egyetemlegesen elmarasztotta s a végrehajtást nemcsak a Zay-féle földre, de a gazdák összes ingó- és ingatlan vagyonára is elrendelte. Ezután megindultak az egyezkedési kísérletek, s a szegény parasztok fizettek jobbra balra, pörkölték fejében kifizettek tízezer forintnál többet, fizettek úynöki közbenjárás fejében, kamatra, más egyéb, csak a tőke törlesztésére nem adtak a lefizetett pénzekből semmit.

Folyt hát a pör. Végrehajtást vezettek a összes vevők ellen. A múlt héten járt künn a községben a végrehajtó küldöttség; Bak Fülöp bankár megbízottja: Bartha Dezső dr. nagyváradi ügyvédjelölt és Jóni Lajos székelyhidi bírósi végrehajtó. A szerencsétlen emberek zokogva, kétségbeesetten fogadták őket. Egyesek kijelentették, hogy szívesen fizetik a rajok eső részt, csak szabadulhassanak; mások is, akiknek a birtok jövedelméből semmi részük nem volt, hajlandóknak mutatkoztak erre, de a végrehajtó nem fogadhatta el az ajánlatokat, mert „egyetemlegesen vannak kötelezve a pörös vételár megfizetésére.

Az elkeseredett nép.

Az azelőtt csendes, békés, nyugalmas és szorgalmas község valósággal megháborodott. Sem éjjelük, sem nappaluk. Dél-éltőlöntek összecsdülnek a községháza előtt s ott tanácskoznak, mitévők legyenek. Semmiben sem tudnak megállapodni, csak a szörnyű elkeseredésben, Backnak ma a követelese kamatok kamatjával 74.000 forint. A napokban egy küldöttség járt nála Székelyhiden s egyességet akart neki felajánlani 60.000 forint összegben. De Back sem eresztette őket, kikergette őket a portájáról. Ez a bánásmód aztán véglegesen megszakított minden türelmet, a házaknál az asszonyok egész nap tüzelnek a kattanban s vizet forralnak. Soha annyi paprika nem kellett a faluban, mint most. És mindez azért, hogyha akar zsandár, végrehajtó vagy bárki is, aki licitálni akar, belép a községbe, azt leforrázzák s paprikával hintik tei a szemét. Van néhány oly elkeseredett ember a faluban, aki arra is képes, hogy felgyújtja a falu négy sarkát, hogy inkább a tűzben pusztuljon el minden, hogysem Backé legyen az egész falu. De amint meggyőződtem az elkeseredett arcokból és beszédekből, képes ott minden ember férfia, asszonya, gyermeke arra, hogy öljön és gyújtogasson, szóval teljes az anarkia. Természetesen a szociális felfogások is hamar lábra kapnak ily viszonyok között, már ott is ordít egynehány, hogy menjenek az urak ellen s különösen arra izgatnak, hogy tamadják meg Backot székelyhidi kastélyá-

ban. Mikor csitítottam őket, hogy még jobbra fordulhat a dolog s né csináljanak valami ostobaságot, egyik jókinézésű paraszt elé bem állt:

— Ne higgye az ur, hogy mi kezdünk el. Mi csak azt várjuk, hogy zsandár gyűjön a faluba, akkor tudjuk, hogy ők akarnak mivelünk kikezdeni. Mi nem félünk semennyi zsandártól, inkább megdöglünk, de így nem megyünk bé a nyomoruságba.

Ahányan körülálltak, lehetek kétszáz-nál többen asszonyokkal együtt, az mind rámondta a szentenciát, hogy: úgy lesz az.

(A megvett föld mivélése.)

A megvásárolt földet mindenki jóminőségűnek tartja. 1894. óta mivelik. Minden-kire 5/845-ed rész esik. Két részre osztották: 600 holdat hagytak legelőnek, amiből 5000 forintot vettek be, a többi szántóföld. Miután a 600 holdas közlegelő már silány, de szántás alá jó, azt fölakarják törteni s holdanként bérbe adni. Az emberek hajlandók is holdját 16 forintjával bérbe venni, amely bérletből akarják aztán a tartozás egy részét törleszteni. A megvett birtokból kihasi-tott legelő rész — szerintük — azonnal föl-lendíti az állattenyésztést is.

(Jóakarát a kibontakozásra.)

A földvásárlásnál az a legnagyobb baj, hogy az 56 ezer forintos tartozásra egyetemleges kötelezettséget vállaltak s így egyformán terhel meg mindenkit a tartozás. Azonban, ha kölesönt kapnának s az egyesek ingatlanairól leveszik az egyetemleges kölesönt képesek volnának a fizetés teljesítésére. Már is aláírást köröznek egymás között a szántó-földnek maradt 474 holdra s mindössze néhány holdra hiányzik még az aláírás. De mihelyt megszűnik az egyetemleges tartozás, azonnal jegyzik a még fennlévő földeket is.

(Távirat a miniszterhez.)

Tegnap, kedden, mikor a községbe értem, épp értekezletet tartottak. Akkor is azon tárgyaltak, hogyan lehetne a bajon segíteni. A tanácskozásnak az volt az eredménye, hogy a bajok kétségbeesett föltárásával sürgőnyt menesztettek a földmivélsügyi miniszterhez, kitől kormánybiztos kiküldetését kérték, aki elfogulatlanul és hűmánsan lenne hivatva a bajt megvizsgálni s a nép sorsának enyhítésére a módozatokat megtalálni.

(A legboldogtalanabb ember.)

Ez a jegyző Buday Géza. Jóságos, becsületes öreg ur, aki 26 éve nótáriusa a falunak, soha ellene semmi kibágás nem volt sem a megyének, sem a községnek. Oly népszerűséggel dicsekedett, hogy senki tán rajta kívül. S most egyszerre összeomlott minden büszkesége, nemcsak a népszerűsége veszett oda, hanem a megtakarított kis földeskei is. Mert neki a faluval kellett tartani. Először sehogysem akart bele-menni a földvásárlásba, óva intette a népet, hogy az terhes dolog lesz, amihez nem értenek. Ezért ellene fordultak, hogy nem akarja a nép javát. Hát ő is földet vett aztán. S ma, amije volt, eladta ő is, hogy a perköltséget fizesse s amije megmaradt, azt is lefoglalták a többiével együtt. Természetesen most a nótárius az oka mindennek. Szóval a nép kegye ki számíthatatlan.

(A lakosság és az állam károsodása.)

Álmosd községnek 2200 lakosa van Görög katolikusok, reformátusok és zsidók, Máramarosból szép számban. A hit azon-

ban nem választja szét őket: egytől-egyig magyarok. A görög-katolikusokat ugyan oláhoknak tartják, de épp ezek a nyakás magyarok s ha valaki azt meri róluk állítani, hogy nem magyarok, azért ölni is képesek. Szóval egytől-egyig magyarok. De nem. Van köztük egy szépséges mákvirág, a görög-katolikus tanító, aki vad oláh s bármennyire erőlködik is diákoromán izgatásával, a kutya sem hallgat rá.

A lakosság ma 20.000 korona állami adót fizet. Ez pedig a többi adóval mind el vesz, ha a községet ellicitzálják. Tehát így nemcsak egy községet tesz tönkre egy hideg szívű bécsi bankár, hanem az állam károsodását is előidézi.

Ez Álmosd község kinja és szenvedése.

A magunk részéről mindehhez röviden a következő megjegyzést tesszük, írja a nevezett újság. Mi, első sorban is magánügyekbe nem avatkozunk. Respektáljuk mindenkiné a legális jogát. Érvényesítse azt bármilyen uton és ügyben. Még akkor sem szólunk bele, ha két fél szerződéses viszonyban az egyik vagy másik fél jobban használja ki jogait társával szemben. Itt azonban már nem két fél egyszerű szerződéséről van szó, hanem egy tudatlan polgárból álló község ügyéről, 2200 tanulatlan ember sorsáról, amely hogy bekövetkezett, annak nem a nép jóindulata az oka. — Ez már közügy. Épp ezért, mikor mindezt föltartuk s hü képét adtuk egy község nyomoruságos állapotának, minderre fölhívjuk a földmivélsügyi kormány figyelmét is, akinek a jóindulatában bízva, teljesíti a község kérelmét s kiküld a községbe egy kormánybiztos, aki által elfogulatlan vizsgálatot tartat s amennyire teheti, megmenti a községet a végromlásától és a katasztrófától.

A 12-dik órában.

(Tisztujítás előtt.)

A közelmúlt dicső eredmény dus küzdelmei mintha teljesen kimerítették volna pártunk életerőit oly nyomasztó szélséend uralkodik.

Nyomat nem igen látjuk az igyekezetnek, hogy a kivívott diadalt a város és annak polgárai érdekében gyümölcsöztessük.

Közismert dolog, hogy teljessé a győzelem, csakis az egyes kivívott előnyök helyes és teljes kiaknázása által válhatik és mi mégis habozunk.

Megmagyarázhatlan félelem vagy bágyadtságvette erőt vezetőinken. a párton, avagy még ma sem látják elérkezettnek a cselekvés óráját?

A mi pártunk a debreczeni független 48-as párt a mily rendületlen szilárdsággal támaszkodik az országos párt örök dicső elveire, époly szigorú öre és védőjének vallja magát városunk és polgárai igaz érdekeinek.

Ez utóbbi volt erősségünk a múltban, ez kell hogy legyen a jövőben is, melyet könnyelműen kockára nem tehetünk.

A múltban ez elvünkért csak szóval, tollal küzdhattünk, de tettekkel bizonyítani igazainkat nem állott módunkban, hisz a kortes uralom eleve megtagadott, elvetett minden legnemesebb intentióból eredő, isteni igazságu, kívánalminkat, javaslatainkat is.

Nem átalították ama nemtelen hazug vádat is ránk zudítani, hogy mi a városi ügyekben is pártoskodunk csak hogy meggyanusítsanak, holott ők az ugynevezett szabadelvűek voltak mindenre kész eszközei egy káros rendszernek, cinismusig tompult vezérével.

Diadalmaskodtunk; de a hűtlen sáfarkodásnak a könyelmű kortes vagyon kezelésnek városunknál vége nem szakadt. Bármily odaadó buzgalmat fejtene is ki az új rendszer vezére, ha ott hagyjuk örökös hátrahozdítókul a régi rendszerrel szaturált hivatalnok seregét, nem boldogul.

Ütött a 12 óra. Munkára fel! Le kell hogy üssük a hydrának többi fejét is ha sikert akarunk látni az új rendszertől, melynek vezetőjében csak a vak nem látja a jóakaratot, igyekezetet és nemes ambíciót.

Tamogassuk nyíltan minden erőnkkel a megkezdett jó uton, mert ezzel csak igazoljuk hűségünket fennen hangoztatott amaz elvünkhöz, hogy a város háztartási ügyeiben mi nem ismerünk part tekinteteket.

Tényekkel kell most már bizonyítanunk, hogy ez irányban tisztan városunk és polgárai jölete vezérlik pártunkat, mely iránytól meg a (talan jogosult) bosszu a múltért egyesekkel szemben sem téríthet el bennünket. Adjak ki a jelszót, tüzzek a zászlót vezéréink és mi követni fogjuk őket ez irányban; de ne keseredelmeskedjenek egy percig sem tovább, mert a gyanu ördöge már is ólalkodik soraink között és jaj ha az teste-avagy hangot ől.

Tegyük tanuságot arról hogy eddigi, nyugalmunkat erögyűjtésre használtuk és rendezkedésre, hogy annál szilárdabb, tömörebb, zartabb sorokban vonulhassunk az általános tisztítás nagy küzdelmébe; melyben bizonyára a város közönségének osztatlan elismerésére számíthatunk.

A közelmúlt eseményei jogosítanak eme feltevesre, mert hiszen évek óta most történt (daczára minden eddigi sürgetéseinknek) hogy idejében küldetett szét a város jövő évi költség előirányzata és már is mennyi az elítelő kritikus hang!

Fényes beigazolást nyer ama annyit gunyolt, halasztási indítványnak kikiáltott igyekezetünk, hogy ideje korán küldessék szét a költségelőirányzat, mert ideje, módja lévén vele foglalkozni, immár maguk a hivatott faktorok 100.000-ot törölnek a kiadásokból és minden valószínűség szerint a közgyűlésmég több változtatást is ejtet azon, nem csak a kiadások tételeinek apasztása, hanem a bevételek fokozása által is segítve városunk háztartását fedezni.

Lepten-nyomon hallani egyes b. tagoktól találó helyes kritikát és új üdvös eszméket és teljesen jogos a föltevesünk, hogy emez első költségvetési tárgyalása az új rendszernek nevezetes, mert eredményes lesz. Nem érdektelenek és talán egy b. tag figyelmét sem kerülük el ama tárgyalások sem, melyek a szervezeti szabályzat némely szakaszai módosítása, nem különben a szervezeti szabályzaton kívül rendszerezített hivatalos állások eltörlése tárgyában olynak. Az ezekről szóló hirlapi közlemények is eléggé pellengérezik ama hydráföket, melyeknek hullaniok kell, mert ők a kibontakozás valóságos akadályai még ma is.

A mérnöki hivatal újjászervezésénél a kut furó szervezetről stb. elhangzottak; bizony amily nevetetők, ép oly komoly okai lehetnek egy szigorú fenytő vizsgálatnak is.

Jusson eszükbe, kik elfeledték a Puky Gyula főispán mondaat, hogy amint a legkisebb szabálytalanságot talál, legyen az bárki, 24 óra alatt az ügyész kezébe szolgáltatja.

Petur.

A vértanuk napján.

Irta: Inczedy László.

Kik a bitó alján enyésztek,
Hova a hóhér temetett,
Szavammal ime földédek:
Koporsótokból keljetek!
Köröskörül vak éj homálya,
Sehol egy csillag nem ragyog;
Itt van a szellemek órája,
Ébredjetek, tamadjatok!

S a mint ott álltam félve-várva,
A föld megdobban, s hangot ad:
Jobb nekünk lenn a sirba zárva,
Álmodni büszke álmokat,
Mint látni, hogy hiába haltunk,
Vérünk a föld sarába folyt,
A keres utód nevet ma rajtunk,
Szent küzdelmünk hiába volt.

A dicső multat elfeledte,
A jövőről gyáván lemond,
Sorsát vakok kezébe tette,
Aki próféta, az bolond;
Más hevílet, más eszme, más hit,
Más küzdelem, más lobogó,
Mas nemzedék ez, más világ állt, . . .
Nekünk immár a sir való.

Mit is keresnénk köztetek mi?
Eszményre hányni rut sarat,
Vagy mennénk honvédet vezetni
A svarezeib lobogó alatt?
Azt, ami sziveinkbe forrt, mind
Eszmét, hitet, érzéseket,
Mebélyegző ez a kor, mint
Gyalázatos merényletet.

Mit is keresnénk köztetek mi,
A multakon borongni tán,
Vagy segítsünk mi is temetni
Eszményt, jogot egymásután?
Azeunk, szívünk szégyenben égve.
Az élet csak fájdalmat ad.
Ah, jobb nekünk örök, vak éjbe,
Porladni a . . . bitó alatt.

NAPI HIREK.

Október 6.

Debreczen, okt. 6.

Gyászba öltözött az Ég boltozatja is; mintha sűrű esője a vértanuk szörnyű halála miatti fájdalom könyzópóra volna.

Ma 53 esztendeje végezte legszörnyűbb munkáját a nemzetünk leigázott testére rászabadított gyilkos uralom, melynek ép oly nagy volt a veroszubán való kéjelgése és telhetetlensége, mint korábban silány gyávasága és tehetetlensége.

A nemzetünk előfáján századok óta rágódo hernyó e napot örök dicsőségének napjai közé sorolhatja, mert e napon sikerült neki legjobban az írtás rettenetes munkája: a vérszomjas kétfejű szörnyeteg jól lakhatott e napon vérrrel, magyar vérrrel, a magyarság legdicsőbb, legnemesebb fiainak szive vérével.

Fátyolt reá, az éj legsűrűbb fátyolát! Ne gondoljunk rá, fojtsuk el lelünkben emlékezetét, mert hinni kell az Istenben és tisztelni kell a törvényes hatalmakat.

De e napon, az öldöklés szörnyű napjának evfordulóján évről évre meg megújul sziveinkben az erőnek erejével behegeszteni óhajtott seb vérző fájdalma, ha máskor nem de e napon érezzük, hogy mi nem boríthatunk fátyolt a multakra, mi nem lehetünk hűtlenek örök dicsőségű vértanuinak szent emlékéhez.

Mentől jobban távolodunk időben tőlle, annál forróbb szeretettel, aldó kegyelettel tekintünk a véráldozatok felé és annál nagyobb undorral a hóhérok bestialis munkájára.

Nem lehet ez emléket eltemetni, mert ha valaha, ugy ebben igazat kell adnunk észak költőjének: „Az eltemetett emlékek sirjaikból visszafordulnak és szíven szurnak.”

Az október 6-diki gyászünnepe zsu-folásig megtelt hazafiakkal és honleányokkal a szent-anna-utcai római katolikus templom.

Mintha az októberi boros égis sűrűn hulló esősepejével nagy mártírjainkat siratta volna. A tömjén illatos, félhomályos öreg templomban ott lebegtette szárnyát a részvét, a meghatottság anyaga és az egybegyűltek arcán, tekintetében, fohászában, az orgona bus hangjában a nemzeti gyász borongott, melynek külsőjele volt a templom szentéjében felállított ravatal, mely mellett a tizenhárom egyenruhás öreg honvéd állt diszorséget. Közöttük kerül még olyan, ki személyesen ismerte a tizenhárom tábornok egyikét vagy másikat.

A gyászmisét maga Wolaffka Nándor püspök szolgáltatta segédlettel, mely hazafias papítenykedését szives örömmel jegyezzük fel a jeles főpaprak.

A megható gyászszertartás után a megindult gyülekezet egy szívvél s lélekkel énekelte a Himnusz felséges énekét és az orgona bugó hangjainal oszlott szét a nagy gyászünnepi közönség, melynek sorában az öreg honvédek doktor Hegedüs Pál honvédegyleti elnök vezetésével teljes számban jelentek meg, csak a verespántlikás Simonffy Imre polgármester hiányzott (Szerk.) ott voltak dr. Bakonyi Samu és dr. Benedek János országgyűlési képviselők, de aztán nagyon sokan otihon maradtak, a kiket ott szerettünk volna látni a társadalmi és hivatalos körök vezetői közül a tizenhárom vértanú gyászünnepe.

Nagyon szép és hazafias gyászünnepet tartott az öreg kolegium ifjusága is. Az ünnepe számos vendég vett részt.

Jelen voltak többek közt: Kiss Áron ev. ref. püspök, dr. Benedek János és dr. Bakonyi Samu orsz. képviselők, a főiskola tanárkara, élén dr. Kérészy Zoltán ak. igazgatóval, dr. Ozory István a jogi kar és dr. Erdős József a theol. kar dékanjával.

A főiskolai énekkar a Hymnusz énekelte, a mely után dr. Fereczky Gyula akadémiai tanár tartott nagyhatású, magas szárnyalású, hazafias remek beszédet, a mely mély hatást ébresztett a hallgatókban.

Alkalmi ódát a jeles fiatal költő Kun Béla irt, Gachei János hittanhallgató szavalta el.

Nagy Sándor joghallgató, a M. I. Ö. T. elnöke „Emlékbeszédet” tartott, melylyel újból igazolta az ő szép tehetségéhez és képességeihez fűzött reményeket és mely beszéd méltó keretbe foglalta és mutatta be legnagyobbjainkat és a hozzáfűzött emlékeket és érzéseket.

Ezután Jakab Lajos hth., Bartók Lajos „Szellem órák” költeményét szavalta el hatásosan. És a főiskolai énekkar énekével, a „Szózat” elénekítésével fejeződött be a hazafias kegyelet ezen szép ünnepe.

Dicsérettel kell emlékeznünk a piarista atyákról és főgymnáziumáról is. A róm. kath. főgymnázium tanuló ifjusága részt vett tanárjaival a gyászmisén, ezenkívül iskolai gyászünnepeit is tartottak. A branyiszkói piarista papnak az emléke és példája él a kegyesrendű tanárok lelkében.

Makó Lajos a debreczeni színház igazgatója ma este az aradi vértanúk gyásznapja alkalmából tartandó előadásra meghívta a debreczeni 13 egyenruhás öreg honvédet és jegyeket bocsátott a rendelkezésükre.

Egyébként szörnyen, megdöbbentően köznapis képe volt a nagy Debreczennek. Alig lengett itt-ott egy fekete zászló. Még a városháza ormózára sem húzták fel a gyász lobogót, sőt az egykori, a honvédyudijas pirospántlikás kapitány, Simonffy Imre még tanácsulást is tartott ezen délelőtt. Így ünnepelte a gyászünnepet Debreczen városa. Szégyeljük magokat, akik ezt intézték. Más kegyeletet, más ünnepet érdemelne a magyarországi ezen bástyavárosában a nemzeti vértanúk. Szégyenletes volt ez a közöny.

A hajduböszörményi függetlenpárt ünnepe.

Derék testvéreink és elvtársaink, a böszörményi lelkes, hazafias hajduk nevezetes ünnepi napot rendeznek f. hó 12-én. A függetlenségi kör eznap avatja fel több mint 20 ezer korona költséggel épült diszes otthonát. Eznapi tartja beszámolóját dr. Benedek János országgyűlési képviselő is. Eznapi lett hirdelve a böszörményi népgyűlés is az önálló vámtérület mellett a Kossuth Ferenc részvételével, az utóbbi azonban 12-dikéről elmarad, de nem végleg. Ugyanis Hajduböszörményből következőket írják lapunknak:

H.-böszörményben okt. 12-én midőn Benedek János képviselő beszámol az önálló vámtérület mellett Kossuth Ferenc részvételével népgyűlést kívánt tartani, ugyanakkor fogja a függetlenségi és 48-as párt felavatni diszes Otthonát és Debreczenben 50 tagú küldöttség meg is kérte Kossuthot, ki azt mondta, ha csak lehet elmegyek, tegnap Kossuth következő táviratot küldte: ifj. Sövényi Gábor Hajduböszörmény „nem léven velem jegyzetem, nem tudtam, hogy tizenkettedikén elígérkeztem már atyám szobor leleplezésére, szülőmegyéjébe, kérem ünnepünket másnapra Kossuth.” Ennek folytán a népgyűlés az önálló vámtérület érdekében akkorra marad, midőn Kossuth mehet, de a Benedek képviselő beszámolója a függetlenségi párt Otthonának felavatása az országos függetlenségi Kossuth párt számos képviselőjének jelenlétében október 12-én megtörténik.

A Csokonai-kör és a Vörösmarty-szobor.

A Csokonai kör a következő levéllel kereste meg a Vörösmarty szobor bizottság elnökét:

Nagyságos Rákosi Jenő urnak, a Vörösmarty-szobor bizottsága elnökének.

A debreczeni Csokonai-kör tisztelettel jelentkezik Nagyságodnál, mint a Vörösmarty-szobor bizottsága elnökénél s a pályázatra beérkezett szoborminták közül kér egyet a maga kép- és szoborgyűjteménye, a maga Csokonai-szobájára részére.

Teljes bízalommal torjesztjük e kérésünket a mélyen tisztelt szoborbizottság elé, mert megvagyunk győződve, hogy egy Vörösmartyt ábrázoló szobor sehol sem lehet illőbb környezetben, mint annak a Csokonainak képe, szobra ereklényi között, a ki a

maga tervezett Árpád-jávát törte az ő Zalánfutásának, nem lehet megfelelőbb városban, mint abban a Debreczenben, melyben a nagy költő a szabadságharc napjaiban legtöbbször aggódott a haza sorsán.

Midőn tisztelettel megújítjuk kérésünket, ünnepiesen kifejezzük még azt az igéretünket és fogadalmunkat is, hogy nemcsak kegyelettel őrizzük Vörösmartynek ajándékba kapott szobrát Csokonai szobánkban, hanem híven igyekszünk követni Vörösmarty szellemét is a Csokonai körben a vidékek ezen még nem nagy érdemű, de buzgó törekvésű irodalmi egyesületében.

A Csokonai-kört és magunkat Nagyságodnak és az egész mélyen tisztelt szoborbizottságnak becses figyelmébe és szives jóindulatába ajánlva maradunk a Csokonai-kör nevében

hazafias üdvözléssel Debreczen, 1902. okt. 4.

Géresi Kálmán

elnök

Kardos Albert

titkár.

A braganzai herceg tiszti rangja.

Az utóbbi időben Ferenc József braganzai herceg a debreczeni 7 vilmos huszárezred hadnagyának neve sokat forgott a lapokban, Most ismét felszínre került a braganzai herceg neve. Legujabban a hivatalos lapban fordul elő. A hivatalos lap adja hírül, hogy Ferenc József braganzai herceg a debreczeni 7. Vilmos huszárezredben viselt tiszti rangjáról lemondott és a lemondást Öfelsége is elfogadta.

Hajdúvármegye a siketnéma intézetéről.

Annak idején jeleztük, hogy a debreczeni siketnémakat gyámolító egyesület előkészítőbizottsága segélyért folyamodott a városhoz és Hajdúvármegyéhez. Hajdúvármegye legutóbb tartott közgyűlésén határozott a kérelem felett és a kért segélyt megadta. A segély megadásáról a vármegye határozatban értesítette a siketnémakat gyámolító egyesület előkészítő nagybizottságát, mely szerint Hajdúvármegye törvényhatósági bizottsága elvileg kimondja, hogy a város területén felállítandó siketnéma iskola segélyezésére, ha az iskola létesítése és felállítása tényleg megtörténik, egyszer és mindenkorra 2000 korona alapítványt tesz. Az alapítványi összeget alap hiányában csekély arányú pótdadó útján állítja elő.

Csak egy suba alatt.

A városi tanácsról ösmeretes az, hogy különösen a multban szeretett csak egy suba alatt működni. Atyafiság, komaság és másféle erdek is közbejártak, hogy olyan állásokat, alapítványokat, melyeket pályázat útján kellett volna betölteni, pályázat mellőzésével egyes kegyelteknek, akár volt érdemük arra, akár nem, érdemesekkel szemben odajutott. A közgyűlés hozott már ez ügyben határozatot, de a törvény is világosan kimondja, hogy a megürült alapítványi helyek pályázat útján töltenők be. És dacára ezeknek, a városi tanács mégis nemrég megtette azt, hogy egy alapítványi helyet csak egy suba alatt odajuttatott egyik városi tisztviselő kegyeltségének. A gazdasági tanintézet alapítványi helyéről van jelen esetben szó. A tanács, mellözve a törvényt, pályázat meghirdetése nélkül, a legnagyobb titokzatossággal, suba alatt adta oda egyik városi erdész fiának. Az ilyen eljárásért méltán illeti a tanácsot a megrovás.

Eljegyzések.

Molnár Lukács tekintélyes debreczeni kereskedő kedves leányával, Mariskával szomhaton váltott jegyet Kotzián Gyula a budapesti ker. és váltótörvényszék albirája. — Reiter Ferenc mérnök, temesvári iparfelügyelő, ki hosszabb ideig volt a debreczeni iparfelügyelőségénél, eljegyezte Sárközy Jolán urnót Debreczenből. — Budaházy György Hajdusámsoni földbirtokos jegyet váltott Ferenczi Viktória kisasszonnyal Mike Pécersől.

Jog és pénzügyi bizottsági ülés.

A jog és pénzügyi bizottság 1902 évi Október hó 7-ik napján Kedden d. u. 3 órákor, a városháza közgyűlési-teremben ülést tart, melynek tárgyai a következők: A világitási vállalatnak 1903. évi költségeloirányzata. A bika szálloda leégett istállóépületének újból építtetése. A vásárok és nyílt piacok tartása tárgyában kelt szabályrendelet javaslata vonatkozó módosítás. — Egyébb sürgős folyóügyek.

Halálozás.

A következő gyászjelentést vettük: Mely fájdalomtól megtört szívvel tudjuk a jó férj, apa, testvér, sógor és rokon néhai polgár Bör Józsefnek f. hó 5-én, este 3 órákor, élte 58-ik, boldog házassága 34 ik évében, hosszas és kínos szenvedés után történt gyászos elhunytát. Kedves halottunk földi maradványai f. hó 7-én, délután 2 órákor fognak az ev. ref. egyház szertartása szerint Kossuth-Ótmalom-utca 7 számú saját háznoktól a Kossuth utcai templomban tartandó rövid ima után a Kossuth utcai temetőben örök nyugalomra tetetni. Mely végtisztességetekre rokonainkat, jó barátainkat és ösmerőseinket bánatos szívvel meghívjuk, Debreczen, 1902. október 6. Bánatos neje: Özv. Polgár Bör Józsefné szül. Katona Zsuzsanna. Gyermekei: Ferenc és József, testvére: Polgár. Bör István nevével Tóth Máriaival és gyermekeivel. — Sógorok: Özv. Polgár Katona János és gyermeke, Polgár Katona József nevével Bray Juliánával és gyermekeivel. Elhalt testvéreinek gyermeke: Polgár Ökrös Istvánné szül. Balla Julianna férjével és gyermekeivel. Rokona: Apródy Mihály nevével és gyermekeivel. Számos közeli és távoli rokonok nevében is. A temetést Dankó M. tem. int. rendezi.

SZÍNHÁZ.

Műsor:

Hétfő: I. Fohász. Szavalja Palágyi. II. Kurucz Feja Dávid.

Kedd: (harmadszor) Lotti ezredesei.

Szerda: Fernanda és a földalatti Páris.

Csütörtök: San-Tov.

Péntek: (először) Rejtett arc.

Szombat: Katalin.

Vasárnap: d. u. Romeo és Julia.

Este: (először) Régi szerető.

Flórika szerelme.

A színtársulat népszínmű erőinek bemutatója volt a tegnap esti. A bemutatóra

Uj műterem!

nyitottam. Bátorodom megjegyezni, hogy nálam tényleg csakis Tisztelettel

Van szerencsém a t. ez. közönség tudomására hozni, hogy Piacz-utca 34 sz. a., a m. kir. főposta mellett

nagyobb szabásu fényképészeti műtermet

Harth Gusztáv fényképész.

egy nálunk eddig még ismeretlen darabra esett az igazgató választása. Moldován Gergelynek, mint színműírónak neve eddigelő ismeretlen, első darabja a Flórika szerelme nem Pesten, hanem Kolozsvárt került színre már régen. Nem tudjuk, miért esett a választás éppen erre a darabra, de nem tartjuk szerencsésnek. Kezdő színműíró első színpadi kísérlete előreláthatólag nem alkalmas arra, hogy a szereplők benne előnyösen mutatkozzanak be. Annál is inkább, mert a darab bizony gyöngye munka. A hatvanas évek romantikus parasztdrámáira emlékeztet. Sok szövirág, elő nem készített drámai jelenet, meg nem okolt fordulat; megjátszható szerep pedig egy sem.

Pedig érdekes téma benne a román nép lelki világát megismertetni egy színmű keretében, ahogy tette pl. Gárdonyi a Borban. Ehez azonban Moldovának nincs elég jellemző ereje. A mi érdekes a darabban, az a román táncz és nóták. Csakhogy az utóbbiak közül néhány már nagyon régi ismerősünk.

A darab gyengesége lehetett jó rész oka az előadás vontatottságának. Annyi színfalhasogatás még egy rémdrámában is sok volna, mint amennyiben a tegnapi előadás folyamán volt részünk. Az a sok pásztor, pakulár mind olyan patosszal szavalt mint ha mindmegannyi francziamári lett volna. Természetes beszéd és játék kell a népszínműnek, különben torzképpé válik a színdarab.

A főbb szereplők közt az egy Áldor Juliska, a népszínműnekesnő vált ki előnyösen. Szép csengő hangja van és játszani is tud. Az erős drámai kitörésben egyedül ő maradt meg természetesnek. Annál kevésbé mondhatjuk azt feripartneréről Mezeiről, akinek szép tömör baritonja van ugyan, de egyetlen természetes állása vagy mozdulata nincs.

Még Menszáros Margitot és Palágyit említhetjük, mint akik igyekeztek megállni helyüket a nekik jutott gyenge szerepben.

A díszletek csinosak voltak, csupán a gainai leányvásárt találtuk kissé szegényesnek. A tánczok voltak tulajdonképpen a darab főerőssége s meg is találták jutalmukat a karzat tapsaiban.

(—s—c.)

Az utolsó perczek.

(Október 6.)

Sujánszky Euszták minorita lelkész, mint szemtanú, a megható tragédiát ekként beszéli el:

Október 5-én fel ötkor jelenék meg kolostorunk elnökénél, Kosztká Libornál bizonyos katonai egyén, ki az elítelt tábornokok mellé kilencz papi egyénnek kiküldetését sürgeté. A borzasztó hír hallattára egészen elfogódott elnökünk, minthogy kilencz papi egyént nem küldhetett, e kolostor tagjai közül négyet, t. i. Plévi Balázs, Vinkler Brunó, Bardócz Sándor és Sujánszky Eusztákot kérte föl a szerencsétlenek mellettü vigasz megtevésére.

Vérző szívvel léptük át reggeli tíz óra után a küszöbét, s azonnal átvevénk vigasztalásul a nagylelkü jövendő martirokat, kik kezét szorítva, teljes bizalommal fogadának bennünket, s miután mi több órai barátságos beszélgetés közben őket az is-

teni gondviselésben megnyugvásra felhívók, ők egész nyugodtan és egész maguk megadásával bízzák sorsukat és életüket arra, kinek kezéből minden jó. Délután öt óra után hagyánk el a szerencsétlen foglyokat, s a várparancsnok Howiger tábornoktól „Pasirscheint” véve figyelmezteténk, hogy másnap reggeli két órakor a várban megjelenjünk. A legnagyobb szívfájdalommal térénk vissza kolostorunkba.

Október 9-án reggeli két órakor megindulva, kiki a reabizottakat felkeresni főgondjának tartá. Virasztottak a nagylelkü foglyok és a mennyire lehetett, szeretteiktől soraikban végbucst véve a legszükségesebb rendeleteket megtéve, s példás buzgósággal a bűnbánat és oltári szentségben részesülve, maguk csinostitgatásával, lelkük tiszta öntudatában várták he a borzasztó időperczet.

Fél ötre elmult s én fevégezvén Pöltenberg Ernő és Aulich Lajos uraknál papi kötelességem, a lábtörés következtében ágyban fekvő nagy hőst Damjanicsot látogatam meg, őszinte részvétünket előtte nyilvánítandó. Kezet szorítva fogadott beléptemkor, s a brünni hóhért (Mayer) ki épen szobájában kémlelődött, valamint az őt is kiparancsolván, velem barátságos beszélgetésbe elegyedett. Sokat beszélt a politikáról, többet Kossuthról s igen bosszankodva Görgeiről. Többi között mondá: Tisztelendő barátom! Nem felek a haláltól, hisz ezerszer néztem szemembe; ámde mégis faj, hogy a császári háztól azon kegyelmet sem nyerhetnők, miszerint a katonához illetőleg — golyó által végeztetnénk ki. Ezeket mondva felkéré, hogy az éj óraiban neje számára általa készített imat imádozt nejenek kézbesitem. Majd így szóló hozzá:

— Én ugyan rácz vagyok vallásomra, de mint rácz meghalni nem akarok.

Aldjon meg engem.

— Azt is tudom, miszerint ön engemet addig meg nem áldhat, míg én meg nem gyónom bűncimet, tehát hallgasson meg.

E nagy férfi meggyónt, röviden a hitvallást letette és én, mikor engedve a kérelmének őt feloldozám, kezemet fejére tettem és azt önkézeivel fejére szorítván egész imám alatt ott tartotta s miután ez is megtörtént, így szóló: „Most már nyugodtan halok meg, mert magyar pap által áldattam meg.” Miután ágyában újra felemelkedett, mondá: „Mielőtt távoznék Tdó B., ha nem utal, esőkoljon meg engem!” „Hogy utálnám a hősök leghősebbiket!” s mi majd őt perczig egymás nyakába borulva, keservesen zokogánk.

Ne adj Isten több ilyen jelenést életben!

Vége elközeledvén az idő, melyben mindenki övéhez visszasietett, magam is kénytelen valék elhagyni egy kevésbé a nagy katonát és igaz hazafit. Remegve vártam a perczet, melyben a borzasztó spektaculumra indulnunk kellend. Elérkezett ez is. A bitófára ítélt kilencz tábornok ugyanazon katonai kíséret mellett indult eg, közbevevén a vigasztalásul melléjük rendelt papi egyéneket. Fél óra után eljutván az Új-Arad felé vonuló teregre, hol kilencz fa jelölé a Goigotát, s felolvastatván még egyszer az ítélet, megkezdett a borzasztó működés.

Pöltenberg Ernő volt az első, kit Török Ignác gróf, ezt Lahner György, Kne-

zics Károly, Nagy Sándor József, Leiningen Westerburg Károly gróf, Aulich Lajos, Damjanics János, és gróf Vécsey Karoly követett.

Mindegyik hős lélekkel halt meg, egyik a másikat azzal biztatván, hogy neismokára együtt leendnek. Nagy Sándor József a mellette levő Vinkler Brunó barátunkhoz ímígyen szóla: „Eddig ön vigasztalt engem s jelenleg ön sir, jobb” — „ugymond — ha imádkozunk.” Leiningen grófra kerülvén a sor, ez szót kért, mi neki meg is engedtetvén, kimenté magát azon aljas vád alól, mintha Budavára elfoglalása alkalmával az elfogott osztrák tisztet orozva gyilkoltatta volna meg, esküvel erősítvén, hogy a magyar tábor részéről sohasem történt ilyesmi, s mielőtt élni megszűnt e szavakat mondá: „Odafönn igazságosabban ítélnék fölöttünk.”

Damjanics látva, hogy sirok, így szóló: „Mit sir Tisztelendő barátom, hisz a kit kezében tart, az is az igazságért akasztatott fel.” S rá kerülvén a sor, miután hét bajnok tarsa halatának szemlélője volt, így szóla: „Azt gondoltam, hogy utolsó leszek, ki mindig első voltam a csatában” s mankói segélyével kocsijáról leereszkedvén, miután nyakkendőjét kezéimbe ada, hogy mint örök emléket nejenek kézbesitem, lelépett az oszlop előtti számolyra, s még egyszer megszólítva, ne feledjem el a reám bizottakat, a vele működő hóhért figyelmezteté, hogy a szakállát össze ne kuszálja, e végszavakkal: „Éljen a haza!” kiadá nagy lelket, őt miután Vécsey gróf is követte, a borzasztó spektakulum megszűnt, vagyis inkább csak most tűnt fel egy borzasztó, szívet repszító látomány.

Kilencz oszlopon kilencz tábornok, köztük gróf Leiningen, honvéd-tábornoki öltönyben függve, velük annyi család öröme örökre eltemetve. Nem volt szem, mely e borzasztó jelenetre nem könyezett. A kivégzettek holt tetemei nagyobbreszt a helyszínén lőnek elásva. Damjanics Mácsán, Leiningen a jószágán, Monoron, Vécsey az aradi temető kriptái egyikében aluszszak örök almukat. Damjanics imája, melyet neje vigaszára, az október 5-6-i éj óraiban készített, így szóló:

Ima kivégeztetésem előtt 5-ikről 6-ra 1849.

„Mindenségnek Ura! Hozzád emelem esdeklésemet, Te erősítettél engemet a nőtől eivalás rettenetes órájában, adj erőt továbbra is oh Atyám! hogy a kemény próbát, a becstelen gyalázatos halált, mint férfi, erőteljesen aibassam ki. Hallgass meg Mindenható ájtatos kérésemet. A viadalokban és csatákban te vezéreltél, oh jó Atyám, te engedted azokat megállani s némely kétes harcokból védő karod által menekültem meg sértetlenül. Legyen neved áldott örökké! Óltalmazd Mindenható az én különben is szerencsétlen hazámat a további veszedelemtől! Intézd az uralkodó szívet a hátramaradt bajtársak iránti kegyességre s vezérelj annak akaratát bölcsességgeddel a népek javára. Adj erőt oh Atyám! az én szegény Emliámnak, hogy ő nekem adott szavát, „hogy sorsát hitének erejével alázatosságban fogja elviselni” — beválthassa. Áldd meg Aradot! Áldd meg a veszedelembe sodort szegény magyar hazát! Te ismered, oh Uram, az én szívemet s lépteimnek mindegyike tudva van előtted, azok szerint

Orosházi házi kenyér sütőde

5-ikén

megnyilt.

Sütőde : Piacz-ucza 79.

Főelárusítá : Simonffy-utca 2.
Városi bérház, a husárucarnokkal szemben.

ítélj meg kegyelmesen s engedj a tulvilágban kegyes elfogadást találnom. Amen." — Emiliának vigasztalására Damjanics.

Régi diákokról. *)

Zajosak az egyetem folyosói és tantermei. Megkezdődött a diákélet. Pedig tulajdonképeni diák-élet nincs is talán már. Legalább nem olyan, aminőről olvasunk régi krónikákban — s legfeljebb még a kalvinista theologusok élnek egy kicsit a régi jómódi szerint, Patakon vagy Debreczenben.

Általában a kalvinistaságban virágozott mindig az igazi diák-élet. Főfészke Sarospatak és Debreczen volt.

A XVIII. század derekán a philosophusoknak három komoly évet kellett a főiskolában tölteni. Akkor vették föl csak a theologiai szakra. Rendszeresen végezték a theologiat az akkori metafizikusok — így hívták a bölcsészetet — még akkor is, ha nem léptek a papi pályára. Egyesek azonban mégis fölmentést kértek ez alól, mint annak idején Csokonai: „a homályos, tuskés és szövevényes" tudománytól fölmentetni akarva, írja tanárjának: Ab odio theologorum libera me, Domine . . .

A földrajzi és történelmi térképeket 1798-ban Maróthy professzor vezette be először a debreczeni iskolába. Karass Ferenc nevezetű diák — a későbbi híres rézmetsző — egy kis tarsulatot alakított, s egy általuk készített mappával Széchenyi Ferenc grófot — a Nemzeti Múzeum megalapítóját — tisztelték meg.

A régi diákéletet temérdek krónika, adoma örökíti meg külföldön járt magyar ifjak közül érdekes az a krónikas adoma, amely Fridrik porosz király és Hegyessi Kálmán theologus — később debreczeni predikátor — találkozását írja le „Sanssouz" zi nevezetes kerthelyen.

Hajdan a diákok egyenruhában jártak, még pedig hosszú zöld togában a debreczeniek. Főlegül hosszú posztó sinkót — süvegalku kuesma — viselve. 1775-ben a togát rókatorkos palásttal cserélték föl, amelynek magyaros gombkötő munka volt a díszítése. A sinkót háromszögletű sabeszteklé váltotta föl. A nem aluménus tanulók fölmenthették magukat a togaviselés alól. Ezeket publicus-oknak hívták s többnyire gazdag szülők világi pályára készülő gyermekei voltak.

A debreczeni kollégium épületében rendszeren 300 nál több diák lakott, s a kisebb diákszobákat casae tigurioae — kunyhóknak — nevezték. A bent kosztoló diákokra az oconomus collegii — kollégiumi gazda viselt gondot s a porziókat egy ugynevezett dispensator osztotta ki. A coquat — szakácsnő — rendszeren jöházból való tisztos özvegyek közül választották. Voltak diákok, akiket a saját költségük cibal-t —

*) Ezen a czímen a kiváló magyar krónikas, gróf Vay Sándor érdekes cikket írt és közölt a jelenben szerkesztett „Magyar Hírlap"-ban. Az érdekes cikkből a régi debreczeni diák életre vonatkozó részt, a szerző jóváhagyása reményében mi is közöljük. Szerk.

az az látott el élelemmel. Ez többnyire némelyes füstölt hushó, káposzta, lencse, borsó és kásából állott. Ezert mondja a régi kollégiumi rigmus:

Lencse, borsó, kása —
Diák táplálása,

Debreczenben nagyon eleven élet lük tetett. Csokonai így ír róla egyik levelében: „— Csak tanulója van vagy háromezer; benne districtualis tábla, királyi városi törvényszék, egész Regiment garnizon, provinciális Comissariatus találtatik, kereskedése pedig Bécestől fogva Pesten keresztül Szabenyig, sőt Moldváig és Bukarestig, Késmárktól fogva Péterváradjáig terjed."

Különféle egyesületei is voltak a diákoknak. Így a masiniszták, tűzoltók egyesülete. Alapszabályukat 1798-ban írásba is foglalták, amelyekből kiténik, hogy a botos — geruadimus diákok — a templomi szolgálattól fölmentettek, a bor kiosztásnál pedig dupla porziót kaptak. A cantus-t Maróthy professzor alapította — 1739 — s ő is lett az első praeses.

Régi krónikákban gyakran találkozunk a diákok szereplésével. Az 1739-iki rettenetes dögvész idejéből olvassuk, hogy: „jó életű példás viseletű ifju predikátorok látogattak, vigasztalták és imádkoztatták a betegeteket." Nagy fényvel fogadták Károly svéd királyt — 1714 — a debreczeni diákok, hasonlóképen II. József császárt is, aki Tolerantia edictuma-val nagyban meghódította a magyar professzorokat,

Tűzvédek alkalmával óriási szolgálattal tett a debreczeni diákság. Ahol föl szállt a vövös kakas, azonnal hallani lehetett a harsány ad arma kiáltást, s rohanva jöttek a vész színhelyére a diákok. Csokonai is Debreczenben tanult, de többen volt kellemetlensége feljebbvalóival.

Különösen Szilágyi professzorral akadt sok baja, aki miatt később, sok huza-vona után végképen el is hagyta Debreczent. Híres volt ezekben az esetekben a Jutka-Perzsi dal elénekeltetése, melyet Csokonai több diákkal, a professzor szolgálójára való czélzással énekeltetett el. Hunyadi superintendens egy darabig partfogolta még Csokonait, de végre is iskolai törvényszék elé állítják s ő „külömben is már diákruháját levetve" kéri magát „minden iskolai élettől" eltiltatni.

CSARNOK.

Vaterloo.

Eckmann—Chatrián elbeszélése után fordította: ifjabb Möriz Pál.

Czebede feltápázkodott, noha orrából szájából kibuggyant a vér.
— Fiuk, vigyázzatok! Mindjárt ránk támadnak a ribanczok. Töltsétek meg a puskát!

Alig hogy szólt, már is iszonyu dördülés rázta meg az épületet. Mintha csak földrengés támadt volna, úgy zúgott, mozgott minden és letről pediglen vöröses láng csapott fel.

Valahányan voltunk, hanyatt vágódtunk. A poroszok bombát robbantottak fel a csürben.

Még mikor felállottam is, zúgott a fejem. Ennek daczára láttam, hogy lajtorját támasztanak a padláshoz és hogy Buche szakadatlanul szurkál, csapkod a szuronyával.

A poroszok — a zavarunkban — így próbáltak betörni, hogy azután a rókalyukban mészároljanak agyon. Mentem a Buche segítségére szaladtam, ugyszinte azok a czimborák is, akik életben maradtak.

Éljen a császár! kiáltással buzdítottuk egymást.

Iszonyatos láрма volt. A hársorokból folyton ropogott a puska, majd itt, majd ott lobbant fel a lövések lángja. A lajtorját ledűltöttük. Még hatan voltunk talpon. Két bajtárs folyton tüzelt a veszedelmes padláslyukból, mi négyen pedig a fegyvert töltöttük s nyujtottuk nekik kézhez.

Lassan összeszedtem magamat. Alkalmazkodtam balsorsomhoz, magamban így gondolkodtam: „Ahogy tudod, úgy mentsd az életed."

Kétségtelen a czimborák sem gondolkodtak másként. Iszonyatos vérontást műveltünk.

Valami negyedóraig tartott ez a haláltusa, ekkor ismét megkezdődött az agyuzás, midőn pedig néhány perc múlva kitekintettek az ablakon az előálló czimborák, nem lőttek többet.

De az en történetkám is már majdnem üres volt. Az esetek történetkáját vettem magamhoz.

— Folyt. köv. —

Nyilteér. *)

Nyilatkozat.

Rólam a Debreczeni Ujság szeptember 25-én megjelent számában azt írja, hogy én egy asszonyt elszöktettem és feleségem penzevel Debreczenből megszöktem és hogy a rendőrség köröztetésemet elrendelte, szeptember hó 26-iki számában pedig azt írja, hogy én felakasztottam magamat; mindezekre saját reputációm érdekében tudatom a m. t. közönséggel, hogy ez mind kvalifikálhatatlan rágalom, a miért én a nevezett lap ellen a bíróságnál jogorvoslást keresek. Én 14 nap óta Budapesten bejelentett lakásban tartózkodtam, senkit itt meg nem károsítottam és semmiféle olyan cselekményt el nem követtem, a melyből fogva a törvénnyel ellentétbe keveredhettem volna. Kinek valamivel tartozom, vagy kinek velem baja van, Hatvan-utca 61 sz. rendelkezésére állok.

Geiger József
pékemester.

* E rovatban közlöttekért nem vállal felelősséget a Szerkesztőség.

Fekete, fehér és színes 60 krtól 14 frt 65 krig méterenként — sima, sávos, kockázott, mintázott damastok stb. (circa 240 különféle minőségben és 2000 különféle színben, rajzban stb.)

Menyasszony-selyem	65 krtl	—	14 frt	65 krig
Selyem-damaszt	65	—	14	65
Selyem kelmék öltönyöknek 8 frt	65	—	42	75
Selyem-foulard nyomtatással	60	—	3	65
Bábi selyem	60	—	14	65
Selyem grenadin	80	—	7	65

méterenként port és vámmentesen a házhoz. Minták postafordultával, Schweizba kétszeres levélpostá.

G. Henneberg, selyem gyáros Zúrich
(külf. cs. kir. udv. szállító.)

Henneberg-selyem

Minden ruhát és blúzát vevő

havonként új kiadásban megjelenő divatüzletet kap.

Az elősmert jó minőségű női-ruha és costüm **szövegeinkből** női ruhák, costümök és felöltők készítését saját varró-termünkben, a legujabb facon szerint felvállaljuk.

Bosznay J. és Társa
divatáruháza
Debreczen, Kossuth utca 5.

A pozsonyi gazdasági kiállításon arany érdemmel kitüntetett:

Rimaszombati Conservgyár részvénytársaság

ajánlja mindenféle gyümölcs, főzelék, cukrozott gyümölcs, hus-conserv kiváló jóminőségű készítményeit, igen jutányos áron, ismét eladóknak megfelelő árengedménnyel.

Árjegyzéket kívánatra azonnal küld az Igazgatóság. 10-1

Ninesen ajándék!

ezt kizárják legolcsóbb áraink. Divatos női ruhakelmék, diszek, Barehetek, kendők, meleg alsók **Boros Testvérek** nőidivat áruházában Debreczen Kossuth-u. 6.

Ermelléki asztali bor

— H. K. Szentimrei, 1901 évi termés — hectoliterenként is — eladó Arany J. u. 3.

Fiatal fűszeres segéd

és egy tanuló teljes ellátás mellett azonnali belépésre felvétetik Klein fűszer üzletében Miklós-u. 22.

Kevéssé használt

teljesen kijavított **vetőgépek** Klein Jakab gépraktárában a nagy tőzsde udvarán feltűnő olesó árban kaphatók, ugyanott kovács szerszámok és egy vaseszterga pad olesóu eladó.

Egy

boros pincze kiadó. — Értekezhetni Kossuth-utca 15.

Eladó vagy kiadó.

A vasut és esolnakázó tó mellett gyárhelyiségnek, ipartelepnek alkalmas új épület, ugyanott lakások is kaphatók. Értekezhetni Kétmalom-u. 11.

Eladó hordók teljesen újak 700 literől 1000 literig, értekezhetni a kiadóhivatalban.

Elősmert legjobb minőségű

Eperjesi cserép-kályhák

leszállított árak mellett

továbbá:

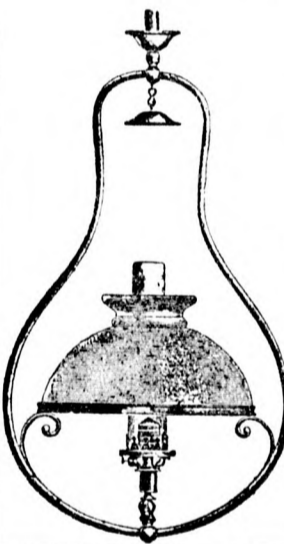
Főzőedények, takarékkonyhák, épület-vasalások, gazdasági eszközök, tetőlemezek, mérlegek, revolverek, töltények

nagy választékban a legjutányosabb árban

kaphatók:

KOVÁCS GYULA vasüzletében

a »Bika« szálloda mellett.

SZABADOS és ROSSI

vizvezeték és világítási vállalat

DEBRECZEN

Piacz-utca 58.

Légszesz és vizvezetékek

CLOSETEK

és csatornázások,

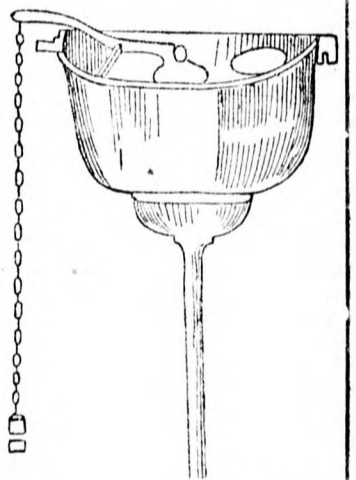
SZIVATTYUK

Fürdőberendezések

és Gőzfürdők

stb. berendezésére.

Kőagyagsövek raktáron

Az általam legpontosabban összeállított és tekintélyes orvosok által ajánlott és jónak talált vegytiszta

SÓSBORSZESZ

mely már eddig is nagy elterjedtségnek örvend, kapható minden fűszerüzletben, valamint gyógyszerüzletben.

Ara egy kis üvegnek 45 kr., nagy üvegnek 90 kr.

≡ Vidéki megrendelések pontosan teljesítetnek. ≡

Használati utasítással ellátott könyvecske minden üveggel ingyen adatik.

Tóth Béla gyógyszerháza és illatszerraktára DEBRECZENBEN (Tisza palota.)

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostáival szemben.